

Sustainable Development of Geographical Environment

Journal homepage: <https://egsdejournal.sbu.ac.ir>

Analysis of Urban Governance with Emphasis on population Goals

Seiyed Pouya Rasoulinejad^{1*} , Ehsan Masoudi²

1. Department of Islamic Social Sciences, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

2. Department of architecture, Faculty of Architectural Engineering and Urban Planning, Tabriz University of Islamic Arts, Tabriz, Iran

ARTICLE INFO

Keywords:

- Urban development
- Population policies
- Governance
- Young population
- Housing

ABSTRACT

Among the basic challenges of the third millennium that have involved many societies and the country of Iran is an exception to this rule, the population is a problem, the policies of the young population, and the population in general depends on its solutions. It is a collection of life and it seems that the governance model of urban development plays an irreplaceable role in it. Based on this, this research aims to investigate the urban governance pattern and its effect on population percentage, favorable and unfavorable patterns. The descriptive-analytical and monthly research method is applied and the data and information are collected in the library and field method. The results of the research using the independent one-sample t-test and based on the comments of the articles that were selected non-randomly - purposely, show that proprietary, horizontal, related, large-scale and non-progressive development as Governance model. Desirable urban development is determined according to the population; the highest desirability is related to the large-scale development index with an average of 4.37. Patterns such as non-proprietary development with an average of 1.80 and small-scale development with an average of 1.92 are also the most unfavorable patterns of urban governance. Finally, suggestions such as revision of comprehensive, comprehensive, and detailed plans have been proposed with regard to the regional issues of the country, especially the law on the protection of the family and the young population and the general policies of the population.

Original Article

Article history:

Received: 23/09/2023

Accepted: 28/04/2024

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Citation:

Pouya Rasoulinejad, S. and Masoudi, E., (2024). Analysis of Urban Governance with Emphasis on population Goals, *Sustainable Development of Geographical Environment*: Vol. 6, No. 10, (23-36).

DOI: 10.48308/sdge.2024.233209.1154

* Corresponding author E-mail address: (sp.rasoulinejad@ut.ac.ir)

Extended abstract

Background and purpose

The quantity, quality and optimal distribution of the population in the territory and more importantly population growth is one of the influential indicators in the process of sustainable development. One of the basic challenges of the third millennium, which has involved many societies and Iran is no exception to this rule, is the problem of population, population youth policies and population goals in general. demands Iran, like other parts of the world, has entered the initial period of demographic crisis in recent years, and it is expected that this trend will intensify in the coming years if there is no revision of demographic policies and programs affecting it. It seems that the governance model of urban development plays an irreplaceable role in this regard. Based on this, this research aims to investigate the pattern of governance of urban development and its impact on population goals, trying to identify favorable and unfavorable patterns.

Methodology

The present research method is descriptive-analytical and its nature is applied-developmental. Data and information have been collected in two documentary ways (books, articles, upstream documents, statistics, etc.) and field (questionnaire from experts). The statistical population of the research includes experts and specialists in the field of urban planning and population, from among whom 100 people were selected non-randomly and purposefully (according to the time and cost of the research as well as the theoretical saturation of the data) and the questionnaire was provided to them. took The data analysis was done in two descriptive and inferential parts, in which the demographic information of the respondents was stated in the descriptive part, and in the inferential part, the independent one-sample t-test was used to calculate the obtained averages and confirm the significance of the difference. Has been used. In the final step, the Kolmogorov-Smirnov test was used to infer the normal distribution of the data.

Findings and discussion

In order to identify the favorable and unfavorable governance model of urban development, with emphasis on population goals, which is

considered as one of the innovations of the research, the obtained data has been aggregated. Proprietary, horizontal, connected, large-scale and non-dense development is identified as a desirable urban development model, and the highest desirability is related to the large-scale development index with an average of 4.37. The total score of the indicators of the desirable urban development pattern is 3.86 with an error rate of 0.000. On the other hand, the total score of the indicators of the unfavorable pattern is 2.41, which indicates its negative effects on demographic goals and upstream documents. Patterns such as non-proprietary development with an average of 1.80 and small-scale development with an average of 1.92 are considered the most unfavorable patterns of urban development governance. In fact, the more the urban development policies and programs are based on the optimal governance model, the population goals will be achievable in the future, and the more the non-proprietary, vertical, detached, small-scale and dense urban development governance model, the more population goals will be achieved. Negative shape will affect.

Conclusion

Achieving the population goals, especially the family and youth protection law and general population policies, requires a review of development governance policies, and it is necessary to revise the upstream documents in accordance with the new patterns to avoid partial and non-integrated development of the territorial space. Avoided. In the end, things like revision of preliminary, comprehensive, detailed and guiding plans, revision of the country's housing construction plans such as the National Housing Movement Plan, formation of a special working group with the presence of urban development experts and demographic experts to formulate the ideal governance model, harm It is suggested to study the current policies and programs and formulate a new agenda to achieve the demographic goals.

Keywords: Governance, Housing, Population policies, urban development, Young population.

تحلیل حکمروایی شهری با تأکید بر اهداف جمعیتی

سیدپویا رسولی نژاد^{*۱}، احسان مسعودی^۲

۱. گروه علوم اجتماعی اسلامی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۲. گروه معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

یکی از چالش‌های اساسی هزاره سوم که بسیاری از جوامع را درگیر ساخته و کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست، مسئله جمعیت، سیاست‌های جوانی جمعیت و به‌طور کلی اهداف جمعیتی است که نیل به راه‌های حل آن در گرو مجموعه اقداماتی است و به نظر می‌رسد الگوی حکمروایی شهری نقشی بی‌بدیل در آن ایفا می‌کند. بر همین اساس، این پژوهش با هدف بررسی الگوی حکمروایی توسعه شهری و تأثیر آن بر اهداف جمعیتی درصدد شناسایی الگوهای مطلوب و نامطلوب است. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی و ماهیت آن کاربردی است و داده‌ها و اطلاعات به شیوه کتابخانه‌ای و میدانی گردآوری شده است. نتایج پژوهش با استفاده از آزمون t-test تک نمونه‌ای مستقل و بر پایه نظرات کارشناسانی که به صورت غیرتصادفی - هدفمند انتخاب شده‌اند، نشان می‌دهد که توسعه مالکانه، افقی، متصل، بزرگ‌مقیاس و غیرمتراکم به عنوان الگوی حکمروایی توسعه شهری مطلوب با توجه به اهداف جمعیتی شناسایی می‌شوند که بالاترین مطلوبیت مربوط به شاخص توسعه بزرگ‌مقیاس با میانگین ۴/۳۷ است. الگوهای نظیر توسعه غیرمالکانه با میانگین ۱/۸۰ و توسعه کوچک‌مقیاس با میانگین ۱/۹۲ نیز نامطلوب‌ترین الگوهای حکمروایی توسعه شهری محسوب می‌شوند. در نهایت پیشنهاداتی همچون بازنگری در طرح‌های آمایشی، جامع، تفصیلی و هادی با توجه به رویکردهای جمعیتی کشور به خصوص قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت و سیاست‌های کلی جمعیت مطرح شده است.

واژه‌های کلیدی:

- توسعه شهری
- سیاست‌های جمعیتی
- حکمروایی
- جوانی جمعیت
- مسکن

مقاله: پژوهشی

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۰۹

Copyright: © 2024 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY). license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

استناد:

رسولی نژاد، س.پ. و مسعودی، ا. (۱۴۰۳). تحلیل حکمروایی شهری با تأکید بر اهداف جمعیتی، توسعه پایدار محیط جغرافیایی: سال ۶، شماره ۱۰، (۲۳-۳۶).

DOI: 10.48308/sdge.2024.233209.1154

مقدمه

جمعیت، محور توسعه و تغییرات اجتماعی در جهان معاصر بوده است. به عبارت بهتر، کمیت، کیفیت و توزیع بهینه جمعیت در پهنه سرزمین و مهم‌تر از آن رشد جمعیت یکی از شاخص‌های تأثیرگذار در فرایند توسعه پایدار است. برخلاف گذشته که وظایف سنتی حکومت‌ها به حفظ نظم، امنیت عمومی و مبارزه با تهاجم خارجی محدود می‌شد، در عصر کنونی این وظایف به سمت برنامه‌ریزی و مسئولیت‌پذیری برای بهبود کمی و کیفی شاخص‌های زندگی و پاسخ به نیازهای جمعیتی سوق پیدا کرده است (Etaat, 2011). در این زمینه، بحران جمعیتی یکی از مسائل تاریخی با ابعاد جهانی است که طیف وسیعی از کشورهای دنیا با آن روبرو شده‌اند یا خواهند شد. در این شرایط نامتعادل و بحرانی مسائلی همچون پیری جمعیت، کاهش نرخ مولید، کاهش نرخ ازدواج، گرایش به سمت زندگی اشتراکی بدون ازدواج رسمی، کاهش بعد خانوار و ... برجسته‌تر است که حتی پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان همچون چین، ژاپن، کانادا، آمریکا و بسیاری از کشورهای اروپایی با همه موارد مذکور یا بخشی از آن روبرو هستند (Chamie, 2023; Destremau, 2023; Harper, 2012; Williams et al, 2012; Chang, 2020; Howie, 2012). در چنین شرایطی هر کدام از جوامع به راهکارهایی متوسل شده‌اند و توصیه‌های سیاستی مختلفی را برای دگرگونی ساختار جمعیت فعلی خود دنبال می‌کنند که در محافل علمی نیز در رأس مطالعات قرار گرفته است (Bloom et al, 2015a; Wang and chen, 2020; Mallon, 2023; Chamie, 2023; Bloom et al, 2015b). جهان طی سال‌های اخیر وارد دوره اولیه بحران جمعیت شده است و انتظار می‌رود در صورت عدم بازنگری در سیاست‌های جمعیتی و برنامه‌های اثرگذار بر آن، در سال‌های آتی این روند تشدید شود. در سال ۱۳۹۲ رهبر معظم انقلاب اسلامی، انتظارات جمعیتی قابل زیست در کشور را ۱۵۰ میلیون نفر برآورد کردند، در حالی که پیش‌بینی‌های مرکز آمار برای افق ۱۴۳۰ جمعیتی معادل ۹۳ میلیون نفر را پیش‌بینی می‌نماید. شکاف عمیقی که میان قابلیت زیست‌پذیری جمعیت و چشم‌انداز قابل پیش‌بینی وجود دارد، تحت تأثیر متغیرهای گوناگونی قرار گرفته (Tavousi et al, 2015; Keshavarz et al, 2016; Kavehfiroz et al, 2016; Piltan and Rahmanain, 2015; al, 2013). که تحقق چشم‌انداز مطلوب را دچار تردید نموده و ضرورت حکمروایی نوین را ضروری ساخته است. با این حال، به نظر می‌رسد یکی از مؤلفه‌های بسیار پراهمیت که کمتر مورد توجه پژوهشگران و سیاست‌گذاران قرار گرفته، الگوی حکمروایی توسعه شهری و معیارهای مختلف آن است که تاکنون در مطالعات شهری - منطقه‌ای کندوکاو نشده است. یقیناً بستر افزایش جمعیت و بارگذاری آن در فضای سرزمینی در شهرها (و روستاها) است و شیوه مداخله در توسعه شهری نقش بی‌بدیلی در افزایش جمعیت و اهداف مختلف جمعیتی خواهد داشت. به طور مشخص‌تر در مطالعات مربوط به متغیرهای مؤثر بر جمعیت عمدتاً اثرگذاری شاخص‌های اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی بررسی گردیده و تاکنون متغیرهای کالبدی و زیرساختی مورد کنکاش و مذاقه قرار نگرفته است. با توجه به آن که بستر اصلی تحولات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و مدیریتی و ... در فضای سرزمینی و به طور ویژه در شهرها و حتی روستاهاست، هرگونه مداخله‌ای (اعم از نوع معماری، طراحی عرصه‌های عمومی، آپارتمان‌سازی، ویلاسازی، افزایش مالکیت مسکن، گرایش به سمت مسکن استیجاری، توسعه متصل و ...) در این فضاها می‌تواند سبک زندگی شهروندان در ارتباط با اهداف جمعیتی را تحت تأثیر قرار دهد. به طور خاص‌تر، حتی الگوهای حکمروایی توسعه شهری نقش بی‌بدیلی در مناسبات اقتصادی خانوار نظیر میزان درآمد، میزان هزینه‌های جاری، بودجه خانوار و ... دارد و هر کدام از این متغیرها نیز بر اهداف جمعیتی تأثیرگذار است. از جنبه مستقیم می‌توان تأثیرات توسعه شهری بر اهداف جمعیتی را مورد کنکاش قرار داد. به عنوان مثال، با توجه به آن که دولت فعلی ساخت ۴ میلیون واحد مسکونی طی سال‌های آینده را در دستور کار خود دارد و زیست و سبک زندگی حدود ۱۳ میلیون نفر از جامعه ایرانی (معادل حدود ۱۵ درصد از جمعیت کشور) تحت تأثیر این برنامه قرار خواهد گرفت، حال اگر حکمروایی در توسعه شهری متناسب با اهداف جمعیتی نباشد و به نوعی ضدجمعیت قلمداد گردد، می‌تواند تبعات فراوان و جبران‌ناپذیری برای کشور داشته باشد. بر همین اساس ضرورت دارد که الگوی حکمروایی توسعه شهری متناسب با اهداف جمعیتی در اختیار نهادهای

سیاست‌گذار و مجری قرار گیرد تا متناسب با آن اقدام نمایند. بر همین اساس هدف اصلی پژوهش، شناسایی الگوی حکمروایی توسعه شهری با توجه به اهداف جمعیتی کشور است.

مبانی نظری و پیشینه

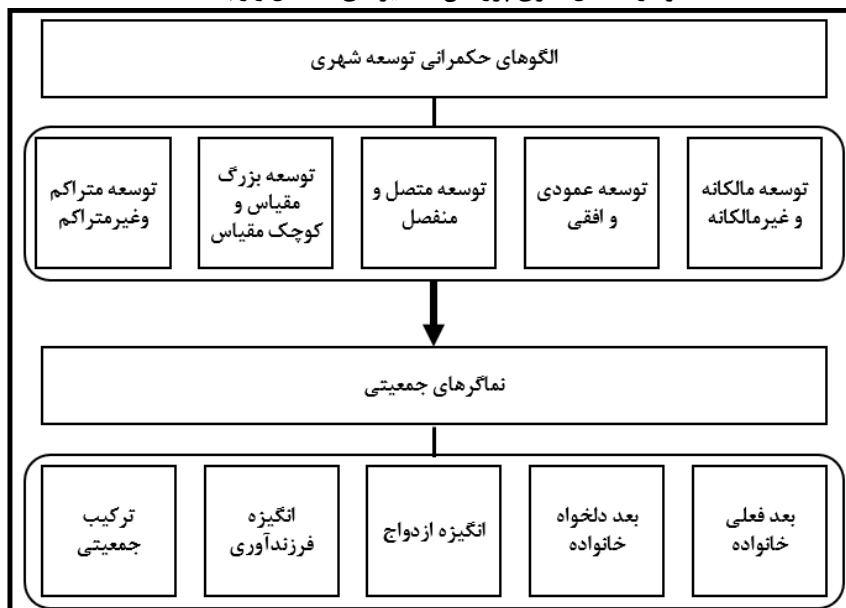
جمعیت به عنوان یکی از متغیرهای اصلی در الگوی حیات و زیست شهری محسوب می‌شود و در عین حال به شدت از سیاست‌های شهری متأثر است به همین دلیل تبیین رابطه میان سیاست‌های شهری و جمعیت اهمیتی فزاینده دارد (Siedentop and Fina, 2010; Pan and Yang, 2022). در دو دهه اخیر در بسیاری از کشورهای جهان، رشد جمعیت شهری بخصوص رشد ناشی از نرخ باروری (و نه مهاجرت‌ها) با سقوط بی‌سابقه‌ای روبرو بوده است که دلایل متعدد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و ... برای آن قابل تصور است (Carrie, 2015) اما همه این دلایل در بستر شهر و سیاست‌های شهری نهفته است که کندوکاو آن اهمیت فزاینده‌ای دارد زیرا بسیاری از چالش‌های اقتصادی و فرهنگی خانوارها ناشی از سیاست‌های شهری است که نهایتاً منجر به کاهش یا افزایش رشد جمعیت می‌شود. شاخص‌های توسعه شهری و تأثیر آن بر متغیرهای جمعیتی همواره یکی از موضوعات مورد توجه محققان جهانی بوده است اما در کشور ایران تاکنون توجهی به آن نشده است. به عنوان مثال مطالعه‌ای بر روی مناطق مختلف آلمان نشان داد که الگوی توسعه شهری پراکنده یا منفصل منجر به انقباض جمعیتی؛ و در درازمدت کاهش و پیری جمعیت می‌شود. این پژوهش استدلال می‌کند که در صورت دستیابی به توسعه شهری برنامه‌ریزی‌شده و متصل، علاوه بر صرفه‌جویی قابل توجهی که در هزینه‌های تامین زیرساخت‌ها ممکن است رخ دهد بر افزایش جمعیت نیز تأثیرگذار است در حالی که در الگوی توسعه پراکنده علاوه بر هزینه‌های سرسام‌آور تامین زیرساخت‌ها؛ هزینه‌های توسعه شهری افزایش می‌یابد و در عین حال فشار بر جمعیت شهر مادر کاهش نمی‌یابد زیرا بخش بزرگی از جمعیت مایل به سکونت در فضاهای حاشیه شهر نیستند. در چنین شرایطی ساخت مسکن منجر به افزایش جمعیت در مقیاس کلان‌شهری نمی‌شود و فقط افزایش تعداد واحدهای مسکونی را در پی دارد (Siedentop and Fina, 2010). با توجه به گستردگی دامنه این موضوع، الگوهای توسعه شهری و اهداف جمعیتی با تأکید بر رشد جمعیت مورد توجه قرار گرفته است. تحقیقاتی توسط محققان آلمانی نیز این موضوع را تأیید می‌کند که توسعه شهری بر شاخص‌های جمعیتی نظیر نرخ باروری، نرخ سالخوردگی، رشد جمعیت و ... تأثیر می‌گذارد (Lauf et al, 2016) و هم‌زمان تحلیل‌های موسسه اتحادیه اروپا نیز این موضوع را تصدیق می‌کند و یکی از توصیه‌های سیاستی آن به کشورهای اروپایی، مطلوب‌سازی توسعه شهری برای تحقق اهداف جمعیتی نظیر رشد جمعیت است (Eurostat, 2014). باید توجه داشت که توسعه شهری با رشد جمعیت همگام و در عین حال بر رشد جمعیت تأثیرگذار است بنابراین با یک رابطه دوسویه روبرو هستیم ولی به نظر می‌رسد در بلندمدت (و نه کوتاه‌مدت)، رشد جمعیت تحت سازوکار توسعه شهری در خواهد آمد و الگوی توسعه شهری می‌تواند آن را با محدودیت روبرو سازد یا موجب رشد آن شود (Merlin and Choay, 1988). در پژوهشی با عنوان "ثروت مسکن و میزان باروری در چین" اثرات ثروت و مالکیت مسکن را بر نتایج باروری با استفاده از رگرسیون بر اساس سیاست مسکن چین در سال ۲۰۰۶ بررسی شده است. نتایج آن نشان داد شوک مثبت به ثروت مسکن ایجاد شده توسط این سیاست، احتمال باروری را با حاشیه قابل توجهی ۳/۶ درصد افزایش و بهبود ۱ درصدی در ثروت مسکن، نرخ باروری را ۰/۳۴ درصد افزایش داده است (Tan et al, 2023). پژوهش "رابطه بین توسعه ساخت و ساز شهری و رشد جمعیتی/اقتصادی در استان لیائونینگ، چین" نشان می‌دهد که سرانه بالای زمین برای ساخت و ساز به یک پدیده رایج در استان لیائونینگ و در سراسر چین تبدیل شده است که اگر این سیاست مهار نشود، منجر به توسعه پراکندگی شهری خواهد شد که هم‌اکنون نیز این الگو گسترش یافته است. از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۲۰ رشد ساخت و ساز در اراضی قهوه‌ای و بایر بیش از ۳٪ بوده که با کاهش ۱٪ در تولید ناخالص داخلی غیر کشاورزی همراه بوده است. در عین حال رشد جمعیت به طور قابل توجهی بهبود یافته اما اینکه چه میزان از آن ناشی از مهاجرت و چه میزان ناشی از باروری است همچنان مبهم به نظر می‌رسد. در واقع توسعه پراکنده موجب کاهش توان اقتصادی شهرها بخصوص در نواحی کشاورزی می‌شود، در عین حال موجب رشد جمعیت خواهد شد

(Zeyang et al, 2020). مقاله‌ای با عنوان "شهرنشینی و رشد و پیری جمعیت در چین" سه دهه قبل انجام گرفت که هشدار بسیار جدی را به برنامه‌ریزان شهری وارد می‌سازد. در این مقاله استدلال می‌شود که شهرنشینی و تأخیر در فرزندآوری در چین به دو دلیل به احتمال زیاد، نرخ تولد ملی در آینده را کاهش می‌دهد و رشد جمعیت را به‌طور قابل توجهی کاهش می‌دهد. اولاً ساکنان شهری تمایل دارند که نرخ باروری کمتری نسبت به ساکنان روستایی داشته باشند. علاوه بر این، شهرنشینی تمایل به زایمان در سنین بالاتر دارند و ممکن است پذیرای تلاش‌های دولت برای به تأخیر انداختن بیشتر فرزندآوری باشند (یعنی با سیاست‌های دولت همراهی بیشتری دارند و در چین نیز در آن سال‌ها بر تثبیت و حتی کاهش جمعیت تأکید می‌شد). این روابط با استفاده از یک مدل پیش‌بینی جمعیت چند منطقه‌ای مورد بررسی قرار گرفت که شامل سه سناریو در مورد مهاجرت روستا به شهر و میانگین سنی همگروهی فرزندآوری است. نتایج نشان داد که شهرنشینی سریع همراه با افزایش تدریجی میانگین سنی فرزندآوری ممکن است از حدود ۳۰۰ میلیون تولد در بازه زمانی ۱۹۸۷ تا ۲۰۵۰ جلوگیری کند. در صورت عدم شهرنشینی و تأخیر در فرزندآوری، این کاهش در تعداد تولدها ممکن است نسبت جمعیت سالمند را افزایش دهد. به طور خاص، پیش‌بینی‌ها نشان می‌دهد که بیش از یک‌چهارم جمعیت روستایی باقی مانده در سال ۲۰۵۰ ممکن است ۶۵ سال یا بیشتر سن داشته باشند که باید در این راستا مداخله در توسعه شهری جدی گرفته شود؛ الگوی ساختمان‌سازی در مقیاس کوچک به فراموشی سپرده شود و حتی تعداد اتاق‌های واحدهای سکونتی نیز افزایش یابد (Yi and Vaupel, 1989). در سال ۲۰۱۴ محققان کانادایی در پژوهشی با عنوان "تأثیر قیمت مسکن بر فرزندآوری؛ شواهدی از کانادا" نشان دادند که افزایش مداوم قیمت مسکن یک متغیر احتمالی در انگیزه باروری است. از نظر تئوری، قیمت‌های بالاتر مسکن باعث می‌شود که اجاره‌کنندگان به فرزندان کمتری تمایل داشته باشند، اما صاحبان خانه‌ها اگر مسکن کافی و جایگزینی داشته باشند به فرزندان بیشتری تمایل دارند. در این مقاله، نویسندگان داده‌های طولی مربوط به نظرسنجی در مورد انگیزه فرزندآوری و داده‌های میانگین قیمت مسکن از انجمن املاک و مستغلات کانادا را برای تخمین اثر قیمت مسکن بر باروری در بازار مسکن که از لحاظ تاریخی کمتر مورد بررسی بوده است، ترکیب می‌کنند. هدف اصلی نویسندگان این است که بررسی نمایند آیا تغییرات در قیمت مسکن؛ بر باروری زنان ۱۸ تا ۴۵ ساله مالک و مستأجر تأثیر می‌گذارد یا خیر. نویسندگان عمدتاً شواهدی پیدا می‌کنند که نشان می‌دهد کاهش قیمت مسکن تأثیر مثبتی بر باروری نهایی و احتمالاً بر باروری کامل دارد و اثرات کاهش قیمت بر مالکین از مستأجرین بیشتر است زیرا آینده برای آنان پیش‌بینی پذیرتر است و هزینه‌های سنگین مسکن (تعمیر و نگهداری) از دوش آنان ساقط شده است به همین دلیل انگیزه فرزندآوری مالکین بیشتر است. بر همین اساس برای کاهش قیمت املاک؛ تولید مسکن در مقیاس انبوه در فضاهای مستعد پیشنهاد می‌شود (Clark and Ferrer, 2019). علاوه بر مقالات فوق، اسناد و طرح‌های بالادستی و سیاستی بی‌شماری نیز در نقاط مختلف جهان یافت می‌شود در حالی که در کشور ایران تاکنون توجهات در مراکز علمی و اجرایی به این موضوع معطوف نبوده است. اسناد اصلی بالادستی کشور مربوط به "سیاست‌های کلی جمعیت" در سال ۱۳۹۳ و "قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت" در سال ۱۴۰۰ و بندهایی از برنامه‌های توسعه کشور است که مهم‌ترین اهداف مشترک آنان در نهایت به شرح زیر است (گرچه تعداد اهداف بسیار بیشتر است و صرفاً مهم‌ترین موارد بیان می‌شود) که به صراحت افزایش رشد جمعیت و به شکل غیرمستقیم نیز موضوعاتی مرتبط با رشد جمعیت آمده است:

- ارتقاء پویایی، بالندگی و جوانی جمعیت با افزایش نرخ باروری به بیش از سطح جانمایی؛
- ترویج چند فرزندی؛
- حمایت از ازدواج جوانان با تخصیص تسهیلات مختلف و رفع موانع ازدواج، تسهیل و ترویج تشکیل خانواده و افزایش فرزند، کاهش سن ازدواج و حمایت از زوج‌های جوان و توانمندسازی آنان در تأمین هزینه‌های زندگی و تربیت نسل صالح و کارآمد؛
- افزایش نرخ رشد جمعیت؛

- ترویج و نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی- ایرانی و مقابله با ابعاد نامطلوب سبک زندگی غربی؛
  - فرهنگ‌سازی و افزایش آگاهی برای تشکیل خانواده بخصوص در سن قابل قبول؛
  - تعالی نهاد خانواده؛
  - آموزش و مهارت‌های تربیتی دوران بلوغ و ازدواج؛
  - باز توزیع فضایی و جغرافیایی جمعیت، متناسب با ظرفیت زیستی با تأکید بر تأمین آب با هدف توزیع متعادل و کاهش فشار جمعیتی؛
  - حفظ و جذب جمعیت در روستاها و مناطق مرزی و کم تراکم و ایجاد مراکز جدید جمعیتی به‌ویژه در جزایر و سواحل خلیج فارس و دریای عمان از طریق توسعه شبکه‌های زیربنایی، حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری و ایجاد فضای کسب و کار با درآمد کافی.
- با توجه به آنکه اهداف جمعیتی کشور طیف گسترده‌ای از موضوعات را در بر می‌گیرد یقیناً مؤلفه‌های بی‌شماری نیز بر آن‌ها تأثیرگذار است که به‌صورت مستقیم توسعه شهری می‌تواند برخی از اهداف جمعیتی ازجمله رشد جمعیت، توزیع جمعیت، جوانی جمعیت، فرزندآوری، ازدواج و ... را تحت تأثیر قرار دهد. الگوی توسعه مالکانه یا غیرمالکانه، الگوی توسعه ویلایی یا آپارتمانی، الگوی توسعه متراکم یا غیرمتراکم و ... به عنوان نماگرهای حکمروایی توسعه شهری علاوه بر رشد جمعیت بر توزیع آن نیز تأثیرگذار خواهد بود و توزیع این جمعیت در محیط پایدار را نیز مورد توجه قرار می‌دهد بنابراین متناسب با اهداف جمعیتی می‌بایست متغیرهای حکمروایی توسعه شهری را شناسایی نمود. به نظر می‌رسد الگوی حکمروایی توسعه شهری و نماگرهای جمعیتی که هر کدام متشکل از پنج شاخص است رابطه علت و معلولی با هم برقرار خواهند کرد و این پیش‌فرض مبنای پژوهش قرار می‌گیرد. همانگونه که در نمودار ۱ نمایان است در ادبیات جهانی، تأثیر الگوهای مختلف توسعه شهری بر نماگرهای جمعیتی نتایج قابل توجهی را نشان می‌دهد به‌گونه‌ای که فرزندآوری، میل به ازدواج، جوانی جمعیت و ... وابستگی معناداری با الگوی حکمروایی توسعه شهری و سیاست‌گذاری‌های در این حوزه را دارد (Felson, and Solaún, 1975; Siedentop and Fina, 2010; White et al, 2008; Pan and Yang, 2022; Atalay et al, 2021).

نمودار ۱: مدل نظری پژوهش (متغیرهای مستقل و وابسته)

ماخذ: با اقتباس از (Felson, and Solaún, 1975; White et al, 2008; Pan and Yang, 2022; Atalay et al, 2021; Siedentop and Fina, 2010

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر توصیفی - تحلیلی و ماهیت آن کاربردی - توسعه‌ای است. داده‌ها و اطلاعات به دو شیوه اسنادی (کتاب‌ها، مقالات، اسناد بالادستی، آمارنامه‌ها و ...) و میدانی (پرسشنامه از کارشناسان) گردآوری می‌شود. جامعه آماری پژوهش شامل کارشناسان و متخصصان حوزه برنامه‌ریزی شهری و جمعیت است که از میان آنان به صورت غیرتصادفی - هدفمند ۱۰۰ نفر برگزیده شدند (با توجه به زمان و هزینه پژوهش و همچنین اشباع نظری داده‌ها) و پرسشنامه در اختیار آنان قرار گرفت. همانگونه که در نمودار ۱ بیان شد، متغیر مستقل پژوهش، الگوهای حکمروایی توسعه شهری و متغیر وابسته، نماگرهای جمعیتی است که هر کدام در ۵ شاخص با دو جهت متضاد مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. تحلیل اطلاعات در دو بخش توصیفی و استنباطی صورت گرفت که در بخش توصیفی، اطلاعات جمعیت‌شناختی پرسش‌شوندگان بیان شده و در بخش استنباطی از آزمون آماری t-test تک‌نمونه‌ای مستقل جهت محاسبه میانگین‌های به‌دست‌آمده و تأیید معناداری تفاوت‌ها بهره گرفته شده است (Hafeznia, 2023). شایان ذکر است که برای بررسی میزان پایایی سوالات پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده و برای سنجش آن ابتدا ۳۰ پرسشنامه توزیع شد و میزان پایایی آن ۰,۷۹۵، به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول سوالات است. همچنین روایی سوالات پرسشنامه با توجه به نظرات ۴ تن از کارشناسان و متخصصان حوزه مورد تحقیق تأیید شد. در گام نهای جهت استنباط توزیع نرمال داده‌ها از آزمون کولموگروف - اسمیرنوف استفاده گردید. اگر نتیجه آزمون معنادار نباشد، یعنی داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار است و باید از آزمون‌های پارامتریک استفاده کرد و اگر نتیجه آزمون معنادار باشد، یعنی توزیع داده‌ها غیرنرمال است و می‌بایست آزمون‌های غیرپارامتریک در تحلیل‌های آتی به کار رود. نتایج آزمون کولموگروف - اسمیرنوف نشان می‌دهد که میزان خطا (Sig) در داده‌های نهایی پرسشنامه (که از مقیاس ترتیبی به مقیاس فاصله‌ای و پیوسته تبدیل شده‌اند) برابر با ۰,۱۷۴، و بیش از ۰,۰۵، به دست آمده که نشان‌دهنده عدم معناداری و تأیید توزیع نرمال داده‌ها است به همین دلیل می‌توان از آزمون آماری t-test تک‌نمونه‌ای مستقل استفاده کرد.

یافته‌ها

خصوصیات جمعیت‌شناختی

بررسی اطلاعات اعضای نمونه (کارشناسان) نشان می‌دهد که اغلب پرسش‌شوندگان (۷۷ درصد) از گروه جنسی مردان هستند و ۲۳ درصد آنان را زنان شکل می‌دهد. در میان گروه‌های سنی، بیشترین تعداد با ۴۴ درصد بین ۴۳ تا ۶۴ سال سن دارند و ۶۹ درصد را نیز متاهیلین شکل می‌دهد. سطح تحصیلات پرسش‌شوندگان اغلب کارشناسی ارشد و بالاتر از آن است، به گونه‌ای که ۸۱ درصد کارشناسان از این سطح تحصیلات برخوردار هستند و زمینه اصلی و تخصصی اغلب افراد نمونه نیز رشته جامعه‌شناسی و گرایش‌های آن است. رشته‌های جغرافیا و شهرسازی نیز در رتبه‌های بعد قرار دارند و در گروه اقلیت (سایر) نیز رشته‌های اقتصاد، سیاست‌گذاری عمومی و ... جای گرفته‌اند. ترکیب رشته‌های مختلف می‌تواند اعتبار نتایج حاصله را با توجه به آرا و نظرات گوناگون اعتبار بخشد. ۴۷ درصد از اعضای نمونه بیش از ۱۰ سال سابقه کار مطالعاتی در زمینه توسعه شهری و جمعیت دارند و تنها ۱۲ درصد از آنان دارای سابقه کار کمتر از ۵ سال هستند.

تأثیر توسعه مالکانه و غیرمالکانه بر نماگرهای جمعیتی

توسعه مالکانه نماد مالکیت مسکن و توسعه غیرمالکانه نماد مسکن استیجاری است که در الگوهای توسعه شهری مورد توجه قرار گرفته است؛ بدین معنا که به عنوان نمونه، ساخت مسکن مهر نمادی از توسعه مالکانه قلمداد و نبود ساخت مسکن با تسهیلگری دولتی به مثابه توسعه غیرمالکانه شاخته می‌شود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که توسعه مالکانه بر ارتقای همه شاخص‌های جمعیتی تأثیر آشکاری دارد و توسعه غیرمالکانه ضد اهداف جمعیتی عمل می‌کند. بالاترین تأثیرگذاری مثبت مربوط به توسعه مالکانه و جوانی جمعیت با میانگین ۴/۶۷ است و بالاترین اثرگذاری منفی مربوط به

توسعه غیرمالکانه و انگیزه فرزندآوری با میانگین ۱/۲۰ است. همچنین در سطح اطمینان ۹۵ درصد همه میانگین‌ها قابل تایید است.

جدول ۱: تأثیر توسعه مالکانه و غیرمالکانه بر نماگرهای جمعیتی

شاخص‌های متغیر مستقل	شاخص‌های متغیر وابسته	میانگین تاثیرگذاری	ضریب خطا
توسعه مالکانه	افزایش بعد فعلی خانوار	۴/۳۳	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۴/۱۲	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۳/۴۸	۰/۰۰۲
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۴/۳۰	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۴/۶۷	۰/۰۰۰
توسعه غیرمالکانه	افزایش بعد فعلی خانوار	۱/۸۹	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۲/۰۱	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۲/۳۴	۰/۰۰۱
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۱/۲۰	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۱/۵۶	۰/۰۰۰

تأثیر توسعه عمودی و افقی بر نماگرهای جمعیتی

توسعه عمودی یا افقی نیز از متغیرهای موثر بر نماگرهای جمعیتی است که نتایج پژوهش گویای تاثیر مثبت توسعه افقی بر اهداف جمعیتی است؛ به گونه‌ای که در همه شاخص‌ها میانگین‌های به دست آمده بیش از سطح متوسط ۳ است، در حالی که در توسعه افقی شاخص‌های بعد فعلی خانوار و بعد دلخواه خانوار به ترتیب با میانگین‌های ۲/۷۶ و ۲/۹۳ کمتر از میانگین متوسط است و نشان می‌دهد که توسعه عمودی بر این دو شاخص تأثیر منفی دارد. بالاترین اثرگذاری مربوط به توسعه افقی و افزایش انگیزه فرزندآوری با میانگین ۴/۱۱ است. سطح خطا نیز در همه شاخص‌ها کمتر از عدد ۵ و به معنای تایید میانگین‌های بدست آمده است.

جدول ۲: تأثیر توسعه عمودی و افقی بر نماگرهای جمعیتی

شاخص‌های متغیر مستقل	شاخص‌های متغیر وابسته	میانگین تاثیرگذاری	ضریب خطا
توسعه عمودی	افزایش بعد فعلی خانوار	۲/۷۶	۰/۰۰۳
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۲/۹۳	۰/۰۰۵
	افزایش انگیزه ازدواج	۳/۰۱	۰/۰۰۷
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۳/۱۱	۰/۰۰۶
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۳/۰۷	۰/۰۰۶
توسعه افقی	افزایش بعد فعلی خانوار	۳/۹۸	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۳/۱۹	۰/۰۰۲
	افزایش انگیزه ازدواج	۳/۶۸	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۴/۱۱	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۳/۹۸	۰/۰۰۰

تأثیر توسعه متصل و منفصل بر نماگرهای جمعیتی

توسعه متصل به معنای توسعه درون‌شهری و توسعه در محدوده کالبدی شهر است و توسعه منفصل عمدتاً در بیرون از حریم شهر و عمدتاً در شهرهای جدید است. نتایج این دو شاخص تفاوت‌های عمده‌ای را نشان می‌دهد، به گونه‌ای که در همه شاخص‌های توسعه متصل، اهداف جمعیتی با ارتقا روبرو خواهد شد و بالاترین اثرگذاری مربوط به شاخص افزایش بعد فعلی خانوار با میانگین ۳/۹۸ است. از سوی دیگر، توسعه منفصل موجب ارتقای اهداف جمعیتی نخواهد شد و در همه شاخص‌ها به استثنای شاخص افزایش بعد فعلی خانوار که سطح خطای آن بیش از ۵ درصد است و قابل تأیید نیست، ضد سیاست‌ها و اهداف جمعیتی عمل می‌کند.

جدول ۳: تأثیر توسعه متصل و منفصل بر نماگرهای جمعیتی

شاخص‌های متغیر مستقل	شاخص‌های متغیر وابسته	میانگین تاثیرگذاری	ضریب خطا
توسعه متصل	افزایش بعد فعلی خانوار	۳/۹۸	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۳/۷۶	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۳/۵۴	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۳/۱۸	۰/۰۰۱
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۳/۱۳	۰/۰۰۱
توسعه منفصل	افزایش بعد فعلی خانوار	۳/۰۱	۰/۰۰۶
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۲/۹۶	۰/۰۰۸
	افزایش انگیزه ازدواج	۲/۷۶	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۲/۸۷	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۲/۹۳	۰/۰۰۱

تأثیر توسعه بزرگ‌مقیاس و کوچک‌مقیاس بر نماگرهای جمعیتی

توسعه بزرگ‌مقیاس و کوچک‌مقیاس به مترایز واحدهای مسکونی بر حسب متر مربع اشاره دارد. بنابر نتایج به دست آمده، هرچه سیاست توسعه بزرگ‌مقیاس پی‌ریزی شود، اهداف جمعیتی قابل تحقق است و در نقطه مقابل هر چه توسعه کوچک‌مقیاس دنبال شود، ضد سیاست‌ها و اهداف جمعیتی عمل خواهد نمود. تفاوت بین میانگین‌های به دست آمده در این شاخص‌ها بسیار مشهود است، به گونه‌ای که تأثیر توسعه بزرگ‌مقیاس بر همه شاخص‌های متغیر وابسته بیش از میانگین ۴ (با سطح خطای ۰/۰۰۰) است که نشان‌دهنده تأثیرگذاری بسیار بالا است و در نقطه مقابل توسعه کوچک‌مقیاس مقیاس تأثیر منفی بر همه شاخص‌های متغیر وابسته دارد. بالاترین اثرگذاری مثبت مربوط به شاخص توسعه بزرگ‌مقیاس و افزایش انگیزه فرزندآوری با میانگین ۴/۷۵ است و در نقطه مقابل بالاترین اثرگذاری منفی مربوط به شاخص توسعه کوچک‌مقیاس و شاخص مذکور با میانگین ۱/۲۳ است.

جدول ۴: تأثیر توسعه بزرگ‌مقیاس و کوچک‌مقیاس بر نماگرهای جمعیتی

شاخص‌های متغیر مستقل	شاخص‌های متغیر وابسته	میانگین تاثیرگذاری	سطح خطا
توسعه بزرگ‌مقیاس	افزایش بعد فعلی خانوار	۴/۱۹	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۴/۴۵	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۴/۱۲	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۴/۷۵	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۴/۳۴	۰/۰۰۰
توسعه کوچک‌مقیاس	افزایش بعد فعلی خانوار	۲/۱۱	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۱/۸۰	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۲/۳۴	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۱/۲۳	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۲/۱۵	۰/۰۰۰

تأثیر توسعه متراکم و غیرمتراکم بر نماگرهای جمعیتی

توسعه متراکم به معنای افزایش تراکم جمعیتی در واحد هکتار است و هرچه این تراکم افزایش بیشتری داشته باشد، توسعه متراکم‌تر است و بالعکس. یافته‌های پژوهش گویای آن است که در همه شاخص‌ها، توسعه غیرمتراکم بر اهداف جمعیتی تأثیر مثبت دارد و توسعه غیرمتراکم موجب کاهش ارتقای نماگرهای جمعیتی می‌شود. بالاترین اثرگذاری مثبت مربوط به توسعه غیرمتراکم و جوانی جمعیت با میانگین ۳/۹۵ است و بالاترین اثرگذاری منفی نیز مربوط به شاخص توسعه متراکم و افزایش بعد دلخواه خانوار با میانگین ۲/۱۸ است. در همه میانگین‌ها سطح خطا کمتر از حد استاندارد ۰/۰۵ می‌باشد و نتایج قابل تأیید است.

جدول ۵: تاثیر توسعه متراکم و غیرمتراکم بر نماگرهای جمعیتی

شاخص‌های متغیر مستقل	شاخص‌های متغیر وابسته	میانگین تاثیرگذاری	سطح خطا
توسعه متراکم	افزایش بعد فعلی خانوار	۲/۵۶	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۲/۱۸	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۲/۹۹	۰/۰۰۴
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۲/۲۴	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۲/۳۳	۰/۰۰۰
توسعه غیرمتراکم	افزایش بعد فعلی خانوار	۳/۱۹	۰/۰۰۰
	افزایش بعد دلخواه خانوار	۳/۲۳	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه ازدواج	۳/۶۹	۰/۰۰۰
	افزایش انگیزه فرزندآوری	۳/۴۳	۰/۰۰۰
	ترکیب جمعیتی جوان (جوانی جمعیت)	۳/۹۴	۰/۰۰۰

الگوی مطلوب و نامطلوب توسعه شهری با تأکید بر اهداف جمعیتی

جهت شناسایی الگوی حکمروایی مطلوب و نامطلوب توسعه شهری با تأکید بر اهداف جمعیتی که از نوآوری‌های پژوهش نیز به شمار می‌رود، اقدام به تجمیع داده‌های حاصله شده است. توسعه مالکانه، افقی، متصل، بزرگ‌مقیاس و غیرمتراکم به عنوان الگوی توسعه شهری مطلوب شناسایی می‌شود که بالاترین مطلوبیت مربوط به شاخص توسعه بزرگ‌مقیاس با میانگین ۴/۳۷ است. مجموع امتیاز شاخص‌های الگوی توسعه شهری مطلوب ۳/۸۶ با ضریب خطای ۰/۰۰۰ است. در نقطه مقابل، مجموع امتیاز کل شاخص‌های الگوی نامطلوب ۲/۴۱ است که نشان‌دهنده تأثیرات منفی آن بر اهداف جمعیتی و اسناد بالادستی است. در واقع هرچه سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه شهری با تکیه بر الگوی حکمروایی مطلوب باشد، اهداف جمعیتی در آینده قابل تحقق خواهد بود و هرچه الگوی حکمروایی توسعه شهری غیرمالکانه، عمودی، منفصل، کوچک‌مقیاس و متراکم باشد اهداف جمعیتی را به شکل منفی متأثر خواهد ساخت. در این راستا لازم است نقاط ضعف طرح‌ها، برنامه‌ها و سیاست‌های شهری با توجه به نتایج پژوهش مورد تأمل و بازنگری مجدد قرار گیرد.

جدول ۶: الگوی مطلوب و نامطلوب حکمروایی توسعه شهری با تأکید بر اهداف جمعیتی

شاخص‌های الگوی مطلوب	میانگین اثرگذاری	ضریب خطا	شاخص‌های الگوی نامطلوب	میانگین اثرگذاری	ضریب خطا
توسعه مالکانه	۴/۱۸	۰/۰۰۰	توسعه غیرمالکانه	۱/۸۰	۰/۰۰۰
توسعه افقی	۳/۷۸	۰/۰۰۰	توسعه عمودی	۲/۹۷	۰/۰۰۱
توسعه متصل	۳/۵۱	۰/۰۰۰	توسعه منفصل	۲/۹۰	۰/۰۰۰
توسعه بزرگ‌مقیاس	۴/۳۷	۰/۰۰۰	توسعه کوچک‌مقیاس	۱/۹۲	۰/۰۰۰
توسعه غیرمتراکم	۳/۴۹	۰/۰۰۰	توسعه متراکم	۲/۴۶	۰/۰۰۰
کل شاخص‌ها	۳/۸۶	۰/۰۰۰	کل شاخص‌ها	۲/۴۱	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه‌گیری

اهداف جمعیتی کشور طیف وسیعی از سیاست‌ها را در بر می‌گیرد که رسالت نهایی آن رشد جمعیت، افزایش فرزندآوری، افزایش ازدواج، تنزیل روند پیری جمعیت و ... است. یکی از متغیرهایی که می‌تواند در این اهداف تأثیرگذار باشد، الگوی حکمروایی توسعه شهری است. با توجه به آن که تاکنون تأثیرات الگوهای حکمروایی توسعه شهری بر اهداف جمعیتی مورد توجه برنامه‌ریزان و کارشناسان کشور قرار نگرفته است، این پژوهش با درک این ضرورت به کاربست مدل نظری برگرفته از مبانی نظری پژوهش پرداخت و از ظرفیت علمی جامعه کارشناسی کشور برای بررسی این موضوع استفاده نمود. مدل حکمروایی توسعه شهری در یک طیف دوگانه قرار دارد و دقیقاً هر دو سر این طیف بر اهداف جمعیتی تأثیر غیرقابل انکاری دارند، به گونه‌ای که شاید راه اصلاح‌طلبانه‌ای را نیز نتوان برای آن متصور بود. به عنوان مثال، همان‌گونه که نتایج برخی از تحقیقات (Yi and Vaupel, 1989) نشان داد و در نتایج این پژوهش نیز مورد تأیید قرار گرفت، توسعه

بزرگ‌مقیاس تأثیر مثبتی بر اهداف جمعیتی با میانگین ۴/۳۷ دارد و توسعه کوچک‌مقیاس در نقطه مقابل با میانگین ۱/۹۲ دارای کمترین اثرگذاری مثبت است و به تعبیر دقیق‌تر اثرگذاری منفی دارد، زیرا میانگین به‌دست آمده کمتر از سطح متوسط ۳ است. همچنین نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر همسو با مطالعات پیشین (Siedentop and Fina, 2010) نشان می‌دهد که در سیاست‌های توسعه شهری، ساخت مسکن و توسعه فیزیکی شهر می‌تواند منقبض‌کننده اهداف جمعیتی باشد، همان‌گونه که در توسعه عمودی و توسعه منفصل این اتفاق رخ خواهد داد. بررسی شیوه توسعه مالکانه و غیرمالکانه نیز نتایج تحقیقات پیشین (Clark and Ferrer, 2019) را تأیید می‌کند، به گونه‌ای که میل به فرزندآوری و افزایش بعد خانوار در الگوی غیرمالکانه که با هزینه‌ها و تورم‌های غیر قابل پیش‌بینی همراه است، کاهش می‌یابد، به گونه‌ای که در توسعه مالکانه میانگین اثرگذاری بر اهداف جمعیتی ۴/۱۸ و در الگوی غیرمالکانه ۱/۸۰ برآورد شده است و به طور مشخص‌تر تأثیر این دو الگو بر انگیزه فرزندآوری به ترتیب ۴/۳۰ و ۱/۲۰ محاسبه شده است که به طور معناداری از حد متوسط ۳ فاصله دارد. لازم به ذکر است که تحقق اهداف جمعیتی و به‌خصوص در شاخص جوانی جمعیت نیازمند بازنگری در سیاست‌های حکمروایی توسعه است و لازم است اسناد بالادستی مطابق با الگوهای جدید مورد بازنگری قرار گیرند تا از توسعه بخشی و غیریکپارچه فضای سرزمینی اجتناب شود. در نهایت مواردی همچون بازنگری در طرح‌های آمایشی، جامع، تفصیلی و هادی، بازنگری در طرح‌های مسکن‌سازی کشور همچون طرح نهضت ملی مسکن، تشکیل کارگروه ویژه با حضور متخصصان توسعه شهری و متخصصان جمعیتی جهت تدوین الگوی حکمروایی مطلوب، آسیب‌شناسی سیاست‌ها و برنامه‌های فعلی و تدوین دستور کار جدید برای نیل به آرمان‌های جمعیتی پیشنهاد می‌گردد.

سیاسگزاری

از همه کارشناسان و متخصصانی که در انجام این پژوهش نگرانگان را یاری نموده‌اند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

حامی مالی

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

همه نویسندگان، در بخش‌های نگارش و تنظیم مقاله حاضر نقش و سهم برابر دارند.

تضاد منافع

نویسنده (نویسندگان) اعلام می‌دارند که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارند.

منابع

- Atalay, K., Li, A. and Whelan, S., 2021. Housing wealth, fertility intentions and fertility. *Journal of Housing Economics*, 101787. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1051137721000371>
- Bloom, D.E., Canning, D. and Lubet, A., 2015a. Global population aging: Facts, challenges, solutions & perspectives. *Daedalus*: 144(2), 80-92. <https://direct.mit.edu/daed/article/144/2/80/27055/Global-Population-Aging-Facts-Challenges-Solutions>
- Bloom, D.E., Chatterji, S., Kowal, P., Lloyd-Sherlock, P., McKee, M., Rechel, B. and Smith, J.P., 2015b. Macroeconomic implications of population ageing and selected policy responses. *The Lancet*: 385(9968), 649-657. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25468167/>
- Carrie, L., 2015. Population Policy Strategies and Initiatives, Chief Secretary for Administration's Office. https://gia.info.gov.hk/general/201501/15/P201501150880_0880_140608.pdf
- Chamie, J., 2023. As America Ages, a Demographic Crisis Looms. In *Population Levels, Trends, and Differentials: More Important Population Matters* (p. 15-17). Cham: Springer Nature Switzerland. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-031-22479-9>

- Chang, X., 2022. The Current Situation of Marriage Problems in Contemporary Society: Is Marriage in Crisis?. In 2021 International Conference on Social Development and Media Communication (SDMC 2021), 635-638. Atlantis Press. file:///C:/Users/IT/Downloads/125968501.pdf
- Clark, J. and Ferrer, A., 2019. The effect of house prices on fertility: Evidence from Canada. *Economics*, 13(1). <https://www.degruyter.com/document/doi/10.5018/economics-ejournal.ja.2019-38/html?lang=en>
- Destremau, B., 2023. Aging and Generations in Cuba. In <https://rowman.com/ISBN/9781666904635/Aging-and-Generations-in-Cuba> Unravelling-the-Care-Crisis.
- Detting, L.J. and Kearney, M.S., 2014. House prices and birth rates: The impact of the real estate market on the decision to have a baby. *Journal of Public Economics*, 110, 82-100. doi:10.1016/j.jpubeco.2013.09.009
- Etaat J., 2011. Population and Sustainable Development in Iran. *refahj*. 11(42), 7-36. https://refahj.uswr.ac.ir/browse.php?a_id=726&sid=1&slc_lang=fa (In Persian).
- Eurostat, 2014. City statistics—Urban Audit, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/city_urban, May 15.
- Family and Youth Protection Law., 2021. Islamic Parliament Research Center of Islamic Republic of IRAN, Tehran. <https://rc.majlis.ir/fa/law/show/1678266> (In Persian).
- Felson, M. and Solaún, M., 1975. The Fertility-Inhibiting Effect of Crowded Apartment Living in a Tight Housing Market. *American Journal of Sociology*: 80(6), 1410-1427. <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/225997>
- General population policies., 2014. Islamic Parliament Research Center of Islamic Republic of IRAN, Tehran. <https://rc.majlis.ir/fa/report/show/898020> (In Persian).
- Hafeznia, M.R., 2023. An Introduction to the Research Method in Humanities, Tehran: Samt.
- Harper, S., 2014. Economic and social implications of aging societies. *Science*: 346(6209), 587-591. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25359967/>
- Howie, N., 2012. Globl Aging and the Crisis of the 2020's. in <https://www.businessinsider.com/global-aging-and-the-crisis-of-the-2020s-2011-1>
- James, E., 1995. Averting the old-age crisis. *Finance and Development*: 32(2), 4-7. <https://link.springer.com/article/10.1007/BF02681086>
- Kavehfiroz, Z., Zare, B. and Shamsedini, H., 2016. The effect of life style dimension on attitudes towards childbearing among married women in Tehran City, *Women in development and politics*: 14(2), 217-234. https://jwdp.ut.ac.ir/article_59201.html (In Persian).
- Keshavarz, H., Haghghatian, M. and Tavasoli Dinani, Kh., 2013. A Study on the Factors Influencing the Space between Marriage and Having Children (Case Study: Married Women of 20-49 in Isfahan), *Applied sociology*: 24(2), 111-125. https://jas.ui.ac.ir/article_18305.html (In Persian).
- Lauf, S., Haase, D. and Kleinschmit, B., 2016. The effects of growth, shrinkage, population aging and preference shifts on urban development—A spatial scenario analysis of Berlin, Germany, *Journal of Land Use Policy*: 52, 240-254. https://www.researchgate.net/publication/289600681_The_effects_of_growth_shrinkage_population_aging_and_preference_shifts_on_urban_development-A_spatial_scenario_analysis_of_Berlin_Germany
- Mallon, A., 2023. Land of Declining Youth. *Oracle: The History Journal of Boston College*: 4(1), 51-61.
- Mehri, N., Messkoub, M. and Kunkel, S., 2020. Trends, determinants and the implications of population aging in Iran. *Ageing International*: 45(4), 327-343. <https://ideas.repec.org/p/ems/euriss/118519.html>
- Merlin, P. and Choay, F., 1988. Dictionnaire de l'urbanisme et de l'aménagement, Paris, P.P. 682. <https://www.librairiedalloz.fr/livre/9782130580669-dictionnaire-de-l-urbanisme-et-de-l-aménagement-3e-edition-pierre-merlin-francoise-choay/>
- Pan, Y. and Yang, H., 2022. Impacts of Housing Booms on Fertility in China: A Perspective from Homeownership. *International Regional Science Review*: 45(5), 534-554. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/01600176211066472>
- Piltan, F. and Rahmanain, M., 2015. Sociological investigation of women's factors on childbearing and married men (case study: men aged 25 to 45 in Jahrom city), *Journal of Iranian Social Development Studies*: 7(2), 121-134. https://journals.srbiau.ac.ir/article_8173.html (In Persian).
- Siententop, S. and Fina, S., 2010. Urban Sprawl beyond Growth: the Effect of Demographic Change on Infrastructure Costs. *Flux*: 79-80, 90-100. https://www.researchgate.net/publication/287738153_Urban_Sprawl_beyond_Growth_the_Effect_of_Demographic_Change_on_Infrastructure_Costs

- Tan, Y., Ang, G., Zhang, F. and Zhang, Q., 2023. Housing Wealth and Fertility in China: A Regression Discontinuity Design. <https://abfer.org/media/abfer-events-2023/annual-conference/papers-realestate/AC23P6016-Housing-Wealth-and-Fertility-in-China-A-Regression-Discontinuity-Design.pdf>
- Tavousi, M., Motlagh, M.E., Eslami, M., Haerimehrizi, A., Hashemi, A. and Montazeri, A., 2015. Fertility desire and its correlates: a pilot study among married citizens living in Tehran, Iran. *Payesh*: 14(5), 697-702. <http://payeshjournal.ir/article-1-221-fa.html> (In Persian).
- Wang, F., 2010. China's population destiny: The looming crisis. *Current History*: 109(728), 244-251. <https://online.ucpress.edu/currenthistory/article-abstract/109/728/244/107261/China-s-Population-Destiny-The-Looming-Crisis?redirectedFrom=fulltext>
- Wang, H. and Chen, H., 2020. Aging in China: Challenges and Opportunities. *China CDC Weekly*: 4(27), 601-602. https://www.researchgate.net/publication/362479917_Aging_in_China_Challenges_and_Opportunities
- White, M.J., Muhidin, S., Andrzejewski, C., Tagoe, E., Knight, R. and Reed, H., 2008. Urbanization and fertility: an event-history analysis of coastal Ghana. *Demography*: 45(4), 803-816. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19110898/>
- Williams, B.A., Goodwin, J.S., Baillargeon, J., Ahalt, C. and Walter, L.C., 2012. Addressing the aging crisis in US criminal justice health care. *Journal of the American Geriatrics Society*: 60(6), 1150-1156. <https://agsjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1532-5415.2012.03962.x>
- Yi, Z. and Vaupel, J.W., 1989. The impact of urbanization and delayed childbearing on population growth and aging in China. *Population and Development Review*: 425-445. <https://user.demogr.mpg.de/jwv/pdf/Vaupel-PDR-15-1989-3.pdf>
- Zeyang, L., Weixin, L., Zhenchao, Z. and Min, S., 2020. Relationship between urban construction land expansion and population/economic growth in Liaoning Province, China. *Land Use Policy*, 99, 105022. <https://ideas.repec.org/a/eee/lausp/v99y2020ics0264837719321398.html>